

SAKSBEHANDLER
Ingrid Melgård

VÅR DATO
26.03.2026

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
25/02316-21

DERES REF.

DERES DATO

Farsund kommune
Postboks 100
4552 FARSUND

Riksantikvarens beslutning om å starte ordinær fredningssak for Storgaten 19, Farsund kommune

Vi viser til vårt vedtak om midlertidig fredning av Storgaten 19 i Farsund 27. mai 2025. Bakgrunnen for dette var at Farsund kommune vedtok igangsettingstillatelse for riving av bebyggelsen 23. mai 2025. Kommunen ønsker å rive bygningene for å etablere parkeringsplasser/-hus på tomta med begrunnelse i et behov for flere parkeringsplasser i sentrum.

Etter et vedtak om midlertidig fredning skal Riksantikvaren gjøre en kulturminnefaglig vurdering av om det skal startes ordinær fredningssak, eller om vedtak om midlertidig fredning skal oppheves. Dette brevet redegjør for Riksantikvarens vurdering av Storgaten 19.

Konklusjon

Riksantikvaren har vurdert kulturmiljøets kulturhistoriske verdi opp mot tilstanden til bygningene og andre samfunnsbehov for å avgjøre om det skal startes fredningssak med mål om permanent fredning.

Vår kulturminnefaglige vurdering er at bygningene og hagen i Storgaten 19 har kulturhistorisk verdi både som et komplett anlegg fra begynnelsen av 1900-tallet og som del av det historiske bysentrum.

Riksantikvarens konklusjon er at fredningssak etter kulturminneloven startes opp for å ivareta dette kulturmiljøet.

Den 12. august 2025 ble det holdt møte om den midlertidige fredningen sammen med Farsund kommune og Agder fylkeskommune, samt felles befaring til Storgaten 19. Riksantikvaren etterspurte kommunens utredninger om parkeringsbehovet i sentrum. Disse dokumentene sendte kommunen i e-post 8. oktober.

For å sørge for at saken er godt nok opplyst var det behov for å få en vurdering av tilstanden til bygningene i Storgaten 19. Etter dialog med kommunen ble det gjennomført tilstandsregistrering i desember 2025. Tilstandsrapporten ble oversendt Riksantikvaren i januar 2026.

Riksantikvarens vurdering

Kulturhistoriske verdier

Farsunds historiske bysentrum representerer et kulturmiljø av nasjonal interesse, oppført etter bybrannen i 1901 som den siste trebyen som ble bygget opp igjen i Norge før loven om murtvang i byer og tettsteder kom i 1904.

Den regulerte gatestrukturen ble anlagt i tråd med den nye reguleringsplanen som kom etter bybrannen. Byen ble bygget opp igjen over en kort tidsperiode og fikk derfor et helhetlig uttrykk, der sveitserstilen, men også jugendstilen ble rådende. Den relativt homogene bebyggelsen i bysentrum er godt bevart, og det knytter seg kunnskaps- og opplevelsesverdier til kulturmiljøet Farsund sentrum.

Eiendommen med de to bygningene og hagen er bevart som et komplett anlegg fra begynnelsen av 1900-tallet. Storgaten 19 har en miljøskapende verdi og forholder seg til både gatemiljøet i Storgaten samt til byparken nedenfor Frelserens kirke. Tomten fikk sin avgrensning i den nye reguleringsplanen i 1901. At hovedbygningen og uthuset er frittliggende med en tilhørende stor hage, gir Storgaten 19 en annen karakter enn mange av de andre samtidige sentrumseiendommene.

Storgaten 19 ble oppført som bolig for distriktslege Hans Michael Meyer (født 1844) og Thora Meyer (født 1851). Det er en stor bolig på en av de større eiendommene i Farsund sentrum. I starten ser vi av folketellingene at det var en egen boenhet i kjelleren. Senere har det vært næringslokaler i kjelleretasjen, mens resten av huset alltid har vært brukt til boligformål.

Både hovedbygningen og uthuset er utført i sveitserstil og har arkitekturhistorisk verdi. Bygningene er oppført kort tid etter bybrannen, har i liten grad blitt endret i årenes løp, har mange originale detaljer bevart, og fremstår som autentiske.

Hovedbygningen er halvannenetasjes bygning i tre, med underetasje i mur, noe som er karakteristisk for mange bygninger i Farsund. Trefasadene har utforming og detaljer

som kjennetegner sveitserstilen, blant annet har de rik snekkerdekor med fine arkitektoniske detaljer som buer over vinduene med dreide søyler, nivåmarkeringer med tannbord, fiskebensmønster øverst i fasaden under gesims, samt tannbord over krysspostvinduene. Videre har den typiske trekk fra sveitserstilen med store takutstikk med synlige takbjelker/sperrer, haneband og gavlspyd, liggende panel m.v. Av endringer i eksteriøret er det oppført et nytt vindfang, terrassen er utvidet, taktekkingen som opprinnelig var skifer er byttet, og de fleste vinduer og dører er skiftet ut.

På befaringen i august 2025 ble det klart for oss at også interiørene er bevart i større grad enn tidligere antatt. Særlig de to stuene ut mot Storgaten samt trappehallen er godt bevart. Tilstandsregistreringen opplyser at opprinnelige overflater kan ligge under sekundære plater.

Uthuset er i halvannen etasje, oppført i tre. Detaljeringen er enklere enn på hovedbygningen, men har likevel dekorative elementer som utskjæringer på synlige bjelker og profilerte omramminger. Det var svært typisk for sveitserstilen å kombinere ulike panelretninger på samme bygning for å skape dekorative effekter, slik det er her med liggende kledning i første etasje og stående kledning over.

Uthuset var ifølge folketellingen i 1910 oppført med rom til ved, kull, vogn og lokum (do). Denne romdelingen ser ut til å være intakt. Det er utvendig tilgang til hvert av rommene.

Hagen har hatt samme utstrekning som den ble tegnet inn med i reguleringsplanen i 1901. På eldre fotografier kan vi se at hagen er anlagt, trolig i landskapsstil som var vanlig hagemote på den tiden. Vi kan og se at den er inngjerdet med stående stakitt og at forstøtningmuren sør for hovedbygningen er original. Det står flere eldre frukttrær i hagen, men vi kjenner ikke til strukturer og annen beplantning det eventuelt finnes spor etter.

Gjennom en hageregistrering kan det være potensiale for å avdekke tidligere vegetasjon og strukturer i bakken som stier, bed osv. Landskaphagene fra omkring århundreskiftet kjennetegnes f.eks. ofte av gårds plass med grus inntil huset, hageganger som bandt områder og elementer sammen, stort arts mangfold i vegetasjonen, og gjerne et noe mer symmetrisk prydanlegg nærmest huset.

Kulturmiljøets tilstand

Som grunnlag for vurderingen ble det gjennomført tilstandsvurdering av hovedbygningen og uthuset av en håndverker med antikvarisk kompetanse i desember

2025. Tilstandsvurdering inngår som vanlig praksis og som del av utgreiing av en fredningssak. Den fullstendige rapporten er oversendt kommunen. Tilstandsregistreringen viser at det er behov for flere utbedringer på både hovedbygningen og uthuset, men det påpekes i rapporten at med ganske få og enkle strakstiltak kan bygget sikres for fremtiden.

Vi trekker her fram noen av de mest kritiske og største arbeidene som bør gjøres ifølge tilstandsregistreringen for hver av bygningene. I tillegg er det trukket fram at det er behov for å drenere for å lede vekk vann fra bygningene.

Hovedbygningen har store istandsettingsbehov, der de mest alvorlige er utbedring av takteking og nedløp for å lede vann vekk fra å trenge inn i bygningens konstruksjoner. Det får store konsekvenser dersom utbedring ikke gjøres, og krever strakstiltak. Kledningen med utvendige gerikter og snekkerdetaljer ser i stor grad ut til å være original, men har flere steder råteskader som må skiftes ut på kort sikt, og en del snekkerdetaljer er ødelagt og bør erstattes for å ivareta bygningens uttrykk. I tillegg er det behov for overflatebehandling. De fleste vinduene og ble skiftet ut på 1970-tallet og mange av disse er nå i så dårlig tilstand at de må skiftes ut på kort sikt. På litt lengre sikt må også ytterdørene, som også ble byttet ut på 70-tallet, skiftes ut. Muren er ikke blitt tilstandsvurdert, men det er påpekt at den trenger ny puss.

For uthuset skyldes skadeomfanget at det kommer fukt inn gjennom tak, noe som har ført til råteskader og soppdannelse enkelte plasser. Vinduer og dører mangler eller er skadet og tetter ikke bygningen. For uthuset kreves det strakstiltak for å utbedre takkonstruksjon og takteking.

Riksantikvaren anerkjenner at bygningene krever en rekke utbedringstiltak, noen større og mer kritiske enn andre. Samtidig viser tilstandsregistreringen at dette er ting som lar seg utbedre og at de kulturhistoriske og arkitektoniske verdiene ikke er tapt. Der det er behov for utskiftning av materialer har vi gode kilder til å kunne lage kopier.

På befaringen i august så vi at strømmen til eiendommen var kuttet. Vi påpekte at det er viktig at det settes på varme i bygningen igjen for å hindre fuktproblemer. Dersom dette forholdet fortsatt ikke er ordnet, gjentar vi viktigheten av at dette gjøres straks.

Andre samfunnshensyn

Kommunen kjøpte eiendommen i 2021 med hensikt å anlegge parkeringsplasser. Vi har etterspurt utredninger om parkeringsbehovet. Kommunen har oversendt materiale som viser at antallet parkeringsplasser i sentrum ble redusert med 47 plasser etter utvidelsen av Eilert Sundt Videregående skole, som stod ferdig i 2021. I tillegg ble antallet "frie" parkeringsplasser redusert med 77 plasser etter innføringen av beboerparkeringen.

Kommunen oppga på møtet 12. august 2025 at et parkeringshus i Storgaten 19 kan dekke inn rundt 60 plasser over tre nivåer. Vi har fra kommunen fått oversendt ulike mulighetsskisser for parkeringsbehovet, men etter vår kunnskap er det ikke startet prosjektering av parkering. Vi kan heller ikke se at det foreligger materiale som peker på at Storgaten 19 er det eneste mulige sentrumsnære stedet for å dekke opp et større antall parkeringsplasser.

Ut fra den dokumentasjon Riksantikvaren har fått, mener vi at behovet for parkeringsplasser i Storgaten 19 ikke kan vurderes å være et så viktig samfunnshensyn at det skal gå på bekostning av uerstattelig kulturmiljø.

Det skal være tungtveiende grunner for å vedta en fredning der eieren er imot fredningen. I denne situasjonen har eier kjøpt eiendommen med den hensikt å rive bygningene for å anlegge parkeringsanlegg på eiendommen.

Vi mener at eiers syn ikke kan tillegges vekt i denne saken. Kommunen er en offentlig eier, som i tillegg har som oppgave å ivareta flere hensyn, herunder kulturmiljø. Kulturminneverdien til Storgaten 19 var ikke vurdert i kommunen sin behandling av rivesaken i vedtak 13. oktober 2022. Statsforvalteren opphevet 13. juni 2023 kommunens vedtak om rivingstillatelse blant annet med begrunnelse i at saken ikke var tilstrekkelig opplyst når det gjaldt kulturminneinteressene. Kommunen søker på nytt om rivingstillatelse, og igangsettingstillatelse for riving ble gitt 23. mai 2025. Riksantikvaren mener kommunen ikke har balansert behovet for parkering opp mot kulturminneverdiene på en tilstrekkelig måte.

Å ta vare på og bruke kulturhistorisk verdifulle bygninger er miljømessig bærekraftig, og bidrar til å redusere klimagassutslipp. Vi oppfordrer til at bygningene blir tatt i bruk. Spesielt hovedbygningen har stor bruksverdi, enten med fortsatt boligformål, eller gjennom endring til annen bruk.

Virkemidler for å ivareta kulturmiljø

Riksantikvaren skal i hvert enkelt tilfelle vurdere nøye hvilket virkemiddel som er det riktige for å ivareta kulturmiljøet.

Eiendommen har i dag ikke vern etter plan- og bygningsloven. Storgaten 19 omfattes av reguleringsplan for Farsund by, vedtatt 20.06.95, hvor den er regulert til bolig/forretning, jf. pbl. § 12-5 andre ledd nr. 1. Kommuneplan for Farsund kommune, vedtatt av kommunestyret 10.03.2010, viser til at området er regulert, og at vedtatt reguleringsplan fortsatt skal gjelde (hensynssone H910). Reguleringsplanen er gammel,

og gjenspeiler ikke dagens kulturmiljøfaglige vurdering av den aktuelle eiendommen og Farsund sentrum.

Farsund sentrum er et NB!-område, blant annet med begrunnelse i at den er den siste trebyen som ble bygget opp igjen i Norge før loven om murtvang kom i 1904 samt dens regulerte gatestruktur og homogene bebyggelse.

NB!-registeret inngår fra 2023 i oversikten [Kulturmiljøer og landskap av nasjonal interesse](#), og utpeker kulturmiljøer av nasjonal interesse i byer og tettsteder hvor det må vises særlige hensyn i forbindelse med videre forvaltning og utvikling. Oversikten skal bidra til at kulturmiljøer av nasjonal interesse blir ivaretatt, og brukes som en bærekraftig ressurs i lokal utvikling. Kommunen forvalter områdene gjennom bruk av sine virkemidler, der plan- og bygningsloven er viktigst. Ved behandling av dispensasjons- og byggesøknader bør kommunen ta utgangspunkt i at den ressurs NB!-området representerer, ikke svekkes.

Riksantikvaren har tidligere i våre brev 20. februar 2023 og 6. juli 2023 oppfordret kommunen til å foreta en grundig utredning av kulturminneverdiene i Storgaten 19, og å bruke verktøyet de har i plan- og bygningsloven til å ivareta denne eiendommen og andre identifiserte kulturminneverdier i Farsund. Riksantikvarens oppfatning er at kommunen ikke har ønske om å regulere eiendommen til hensynssone bevaring, noe som kommer til uttrykk gjennom kommunens gjentatte søknader om riving.

Riksantikvaren har myndighet til å frede kulturminner og kulturmiljø av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi etter kulturminneloven. Om det foreligger en fare eller trussel for et kulturminne, har kulturmiljøforvaltningen anledning til å vedta en midlertidig fredning (kulturminneloven §22 nr. 4). Vi vurderte at det forelå en reell trussel mot kulturmiljøet da kommunen 23. mai 2025 vedtok igangsettingstillatelsen for riving av bygningene i Storgaten 19. Det var bakgrunnen for at Riksantikvaren vedtok midlertidig fredning 27. mai 2025. Fredningen omfatter hele eiendommen, med hovedbygning, uthus og hage.

I Riksantikvarens *Fredningsstrategi mot 2030* er det ti prioriterte tema som er særlig underrepresentert og som kulturmiljøforvaltningen skal arbeide for å dekke i fredningslista. En fredning av Storgaten 19 vil bidra til å øke representativiteten i undertemaene *boformer i by og tettsted (1900–1945)* og *grøntanlegg*.

Det er i dag ingen fredete sveitserstilbygninger på Sørlandet. Ifølge kulturmiljødatabasen Askeladden er det litt over hundre sveitserstilbygninger på fredningslista på landsbasis. I tillegg til bolighus, finner vi for eksempel jernbanestasjoner, lysthus og tekniske bygg blant disse. Hele 74 av bygningene ligger i Levanger, som er fredet som et kulturmiljø dominert av trehus i sveitserstil ca. 1896-1904.

Klima- og miljødepartementet lanserte bevaringsstrategi for kulturmiljø i bygd og by i februar i år. I strategien blir det lagt vekt på å tydeliggjøre betydningen av kulturhistorisk verdi, kunnskapsverdi og identitetsverdi knyttet til kulturmiljø i bygder og byer. Kulturmiljø kan bidra til å gi et sted identitet og særpreg, men om kulturmiljøverdiene ikke blir sett på som en ressurs i utviklingen kan de gradvis forsvinne og den helhetlige opplevelsesverdien blir svekket. Bolighus med tilhørende hager og grøntområder kan representere store kulturmiljøverdier, men kan lett bli truet av arealeffektivisering og sentrumsnært press. Vi har et felles ansvar for å ta vare på kulturmiljøene våre, og bevaringsstrategien skal legge til rette for dette.

Konklusjon

Riksantikvaren mener at bygningene og hagen i Storgaten 19 har kulturhistorisk verdi og at fredningssak etter kulturminneloven bør startes opp for å ivareta dette kulturmiljøet. Vi vil be Agder fylkeskommune om å starte fredningssak for eiendommen.

Sveitserstilhusene i Farsund har videre en miljøskapende verdi som del av bybildet, og den nasjonale interessen knyttet til dette, førte til at Farsund sentrum ble tatt inn i NB!-registeret. Hvis bygningene i Storgaten 19 rives vil det føre til tap av kulturhistoriske verdier, også for de omkringliggende områdene og for det historiske Farsund sentrum. Å rive bygningen for parkeringsformål vil svekke helheten, redusere stedets kvalitet og bryte med nasjonale føringer for bærekraftig forvaltning av kulturmiljøer.

Riksantikvaren vurderer at kommunens ønske om å anlegge parkeringsplasser på eiendommen ikke har så stor samfunnsverdi at tap av kulturmiljø kan aksepteres.

Veien videre

Beslutningen om å starte ordinær fredningsprosess for Storgaten 19 er en prosessledende avgjørelse og kan ikke påklages. Riksantikvaren vil gå i dialog med Agder fylkeskommune om gjennomføring av fredningssaken for Storgaten 19. En fredningsprosess vil følge saksbehandlingsreglene i kulturminneloven § 22, og vil normalt ta 18-24 måneder å gjennomføre.

Vedtaket om midlertidig fredning blir stående og innebærer at det må søkes om tillatelse/dispensasjon fra fylkeskommunen til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold /ordinær skjøtsel. Oppstår det tvil om hva som må anses som vanlig vedlikehold /ordinær skjøtsel skal kulturmiljøforvaltningen kontaktes.

Eier er ansvarlig for vedlikehold av fredete bygninger. Brudd på kulturminneloven kan medføre straff, jf. lovens § 27.

Hilsen

Ingrid Melgård
seniorrådgiver

Sigrid Murud
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til:
Agder fylkeskommune